

UCHWAŁA Nr 220/XXVIII/2017
Rady Gminy Grudusk
z dnia 28 czerwca 2017 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
na lata 2017 – 2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r., poz.446 z późn.zm.) i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (Dz.U. z 2016 r., poz.930 z późn.zm.) – Rada Gminy uchwała , co następuje:

§ 1

Uchwalić Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grudusk na lata 2017 – 2019 w brzmieniu załącznika do Uchwały.

§ 2

Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
mgr Beata Ciska

Załącznik do
Uchwały Nr 220/XXVIII/2017
Rady Gminy Grudusk
z dnia 28 czerwca 2017 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRUDUSK
NA LATA 2017-2019**

WSTĘP

Głównym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W zamyśle ustawodawcy – własne uprawnienia, zasoby i możliwości oznaczają nie tylko osobiste umiejętności jednostki, ale także możliwości bliższej i dalszej rodziny, sąsiadów, znajomych oraz szerszej społeczności lokalnej. Tak rozumiana pomoc społeczna z jednej strony daje szerokie możliwości działania z drugiej jednak – w trudnych warunkach społeczno – gospodarczych, może te możliwości ograniczać. Należy podkreślić, że choć każde społeczeństwo winno budować sieć zabezpieczenia socjalnego to jednak koszt tego systemu zdecydowanie przekracza możliwości finansowe państwa.

Pod wpływem przeobrażeń ekonomiczno – społecznych polityka społeczna w Polsce ulega przekształceniu – od modelu typowo opiekuńczego, z rozbudowanym bezpieczeństwem socjalnym, do modelu pośredniego, wzmacniającego indywidualną aktywność każdego człowieka i jego odpowiedzialność za swój los.

W rozwiązywaniu problemów społecznych najbardziej efektywna, więc, w perspektywie lat jest nauka niezbędnych umiejętności do radzenia sobie z problemami. I to ta metoda będzie podstawą realizacji celów strategicznych.

Rozwiązanie istotnych problemów społecznych jest działaniem trudnym i długofalowym, dlatego celowe jest strategiczne podejście do zagadnień ze sfery polityki społecznej, również na poziomie lokalnym.

Wyrazem zintegrowanego planowania społecznego jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Jest ona drogowskazem działania władz samorządowych i innych instytucji sfery pomocy społecznej. Wskazanie strategicznych kierunków działania poprzedza diagnoza problemów społecznych występujących w gminie Grudusk. Zintegrowane podejście do problemów zaprezentowane w przedmiotowej strategii, pozwala na przyjęcie nowych rozwiązań w celu ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych oraz integrację społeczną i zawodową grup wykluczonych lub dyskryminowanych. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych stwarza podstawy do opracowywania lokalnych programów i możliwości aplikowania do dysponentów środków finansowych.

Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi.

1. Przesłanki wynikające z dokumentów strategicznych

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2016r. poz. 930 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej(Dz. U z 2016 r. poz 930 z późn. zm.) określa zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje i zasady udzielania świadczeń,
2. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) dotyczy między innymi zasad współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi,
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43 poz. 225 z późn. zm.) określa działania mające na celu reintegrację marginalizowanych środowisk i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
4. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001) określa zadania państwa o zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej,
5. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286 z późn. zm.) określa zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych,
6. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.) dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności,
7. ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2016 poz. 1518 z późn. zm.),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 poz. 224) określa zasady przeciwdziałania narkomanii,
9. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U z 2015 poz. 1390) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
10. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 poz. 489 z późn. zm.) określa zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji
11. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. z 2016 poz. 575 z późn. zm.) reguluje zasady wspierania i pracy z rodziną, omawia organizację pomocy i wychowania

dziecka, pieczę zastępczą, pomoc dla osób usamodzielnionych, określa zadania administracji publicznej we wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

12. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny, (Dz. U. 2016 poz. 785 z późn. zm.) określa zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy
13. Uchwała Nr 75/XI/2016 Rady Gminy Grudusk z dnia 27 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Grudusk na lata 2016 - 2020
14. Narodowa Strategia Integracji Społecznej Dla Polski do 2020 roku zawiera diagnozę sytuacji społecznej w Polsce pod kątem czynników wpływających na zjawisko wykluczenia społecznego.

2. Struktura i metodologia opracowania

Strategię rozwiązywania problemów społecznych przygotowano na podstawie dokumentacji będącej w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku oraz w oparciu o informacje uzyskane z Urzędu Gminy Grudusk, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku, Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie, Komendy Powiatowej Policji w Ciechanowie, jednostek organizacyjnych gminy oraz instytucji współpracujących i współdziałających w obszarze polityki społecznej na terenie Gminy Grudusk.

Podstawowym dokumentem przy opracowaniu strategii była Ocena zasobów pomocy społecznej dla Gminy Grudusk przygotowana przez GOPS w Grudusku w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej.

Punktem wyjścia była analiza sytuacji SWOT polegająca na identyfikacji słabych i mocnych stron istniejących metod rozwiązywania problemów społecznych, pozwalająca określić szanse i zagrożenia w otoczeniu.

Podczas opracowywania strategii uznano, że tworzony dokument powinien być wyrazem woli mieszkańców a jej formułowanie i wdrażanie procesem społecznym. Dlatego też istotnym elementem było przygotowanie ankiet i rozdanie ich mieszkańcom i instytucjom współdziałającym w obszarze polityki społecznej oraz wykorzystanie wyników badań z przeprowadzonej ankiety.

Strategia jest dokumentem uwzględniającym programy i projekty, które zostały przyjęte do realizacji bądź będą przyjęte w późniejszym terminie. Ma charakter otwarty, może być ciągle aktualizowana, udoskonalana i mogą być modyfikowane kierunki i sposoby realizacji.

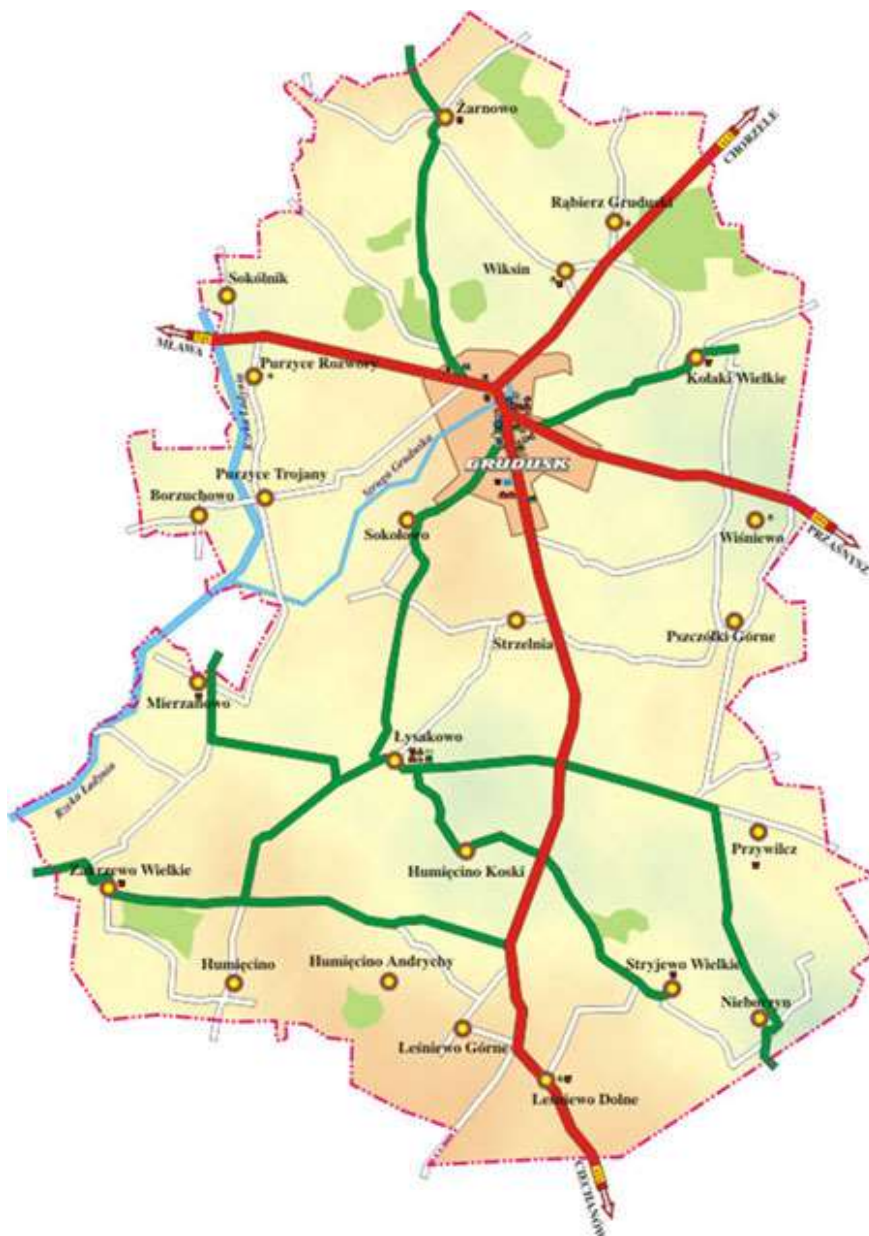
3. Charakterystyka Gminy Grudusk

3.1. Położenie administracyjne

Gmina Grudusk leży w północno – wschodniej części województwa mazowieckiego, północnej powiatu ciechanowskiego. Zajmuje 96,7 km² powierzchni, co stanowi ok. 9% ogólnej powierzchni powiatu.

Gmina Grudusk sąsiaduje z gminą Regimin, Czernice Borowe, Dzierzgowo, Szydłowo i Stupsk.

W strukturach gminy znajdują się 33 miejscowości, które tworzą 24 sołectwa.

Mapa Gminy Grudusk

3.2. Sytuacja demograficzna

Według danych Urzędu Gminy w Grudusku (stan na 31.05.2017r.) gmina liczy 3.776 mieszkańców w tym 1.895 kobiet i 1.881 mężczyzn. Kobiety stanowią 50,18% całej populacji gminy. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi ok. 39 osób na 1 km².

Niestety jak wynika z danych Urzędu Gminy w Grudusku liczba mieszkańców systematycznie się zmniejsza, mianowicie od 2007 roku z 4.058 do 3.776 mieszkańców w 2017r. (stan na dzień 31.05.2017).

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców Gminy Grudusk wg miejscowości
(stan na dzień 31.05.2017r.)

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności
1.	Borzuchowo - Daćbogi	33
2.	Dębowo	12
3.	Grudusk	1.252
4.	Grudusk - Brzozowo	4
5.	Grudusk - Olszak	18
6.	Humięcino	97
7.	Humięcino - Andrychy	141
8.	Humięcino - Klary	98
9.	Humięcino - Koski	63
10.	Humięcino - Retki	39
11.	Kołaki Wielkie	129
12.	Kołaki Małe	52
13.	Leśniewo Dolne	123
14.	Leśniewo Górne	64
15.	Łysakowo	190
16.	Mierzanowo	42
17.	Mierzanowo – Kolonia	69
18.	Nieborzyn	71
19.	Polanka	4
20.	Przywilcz	121
21.	Pszczółki Czubaki	22
22.	Pszczółki Górne	38
23.	Pszczółki Szerszenie	34
24.	Purzyce - Rozwory	47
25.	Purzyce – Trojany	104
26.	Rąbież Gruduski	257
27.	Sokołowo	62
28.	Sokólnik	24
29.	Stryjewe Wielkie	82
30.	Strzelnia	58
31.	Wiksin	156
32.	Wiśniewo	88
33.	Zakrzewo Małe	44
34.	Zakrzewo Wielkie	43
35.	Żarnowo	95
Razem:		3.776

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Grudusk

Liczba osób wieku przedprodukcyjnym (osób w wieku do 18 lat) wynosi 720, tj. 19,06% ogółu społeczeństwa, osoby w wieku produkcyjnym stanowią największą grupę liczącą 2.337, tj. 61,90% (mężczyźni od 19 do 65 lat, kobiety od 19 do 60 lat),

najmniej liczebną grupą są osoby w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni od 65 lat, kobiety od 60 lat), bowiem liczą 719 osoby, czyli 19,04% ogółu społeczeństwa.

Na przestrzeni minionych lat struktura demograficzna mieszkańców gminy ulegała zmianom i będzie zmieniać się nadal. Jest to charakterystyczne dla całej populacji mieszkańców kraju. Odnotowujemy, bowiem systematycznie zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Ponieważ w niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym zakończy swą działalność zawodową, zasilą one grono seniorów, co z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Tabela nr 2. Ludność wg wieku i płci w gminie w 2017r. (stan w dniu 31.05.2017r.)

<i>wyszczególnienie</i>	<i>ogółem</i>	<i>mężczyźni</i>	<i>kobiety</i>
<i>wiek przedprodukcyjny</i>			
ogółem	720	357	363
0-5 lat	177	88	89
6 lat	47	21	26
7-12 lat	246	127	119
13-15 lat	122	54	68
16-18 lat	128	67	61
<i>wiek produkcyjny</i>			
ogółem	2.337	1.282	1.055
19-65 lat	1.282	1.282	-----
19-60 lat	1.055	-----	1.055
<i>wiek poprodukcyjny</i>			
ogółem	719	242	477
pow. 65 lat	242	242	----
pow. 60 lat	477	----	477
ogółem ludność gminy	3.776	1.881	1.895

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Grudusk

3.3. Gospodarka i rynek pracy

Gmina Grudusk ma charakter typowo rolniczy. Rolnictwo, poza drobnym rzemiosłem, działalnością usługową i handlową jest najważniejszym źródłem utrzymania mieszkańców. Ukierunkowane jest ono głównie na produkcję mieszaną (roślinną i zwierzęcą) i roślinną. W gminie występują dobre i bardzo dobre gleby przydatne w produkcji rolnej.

Do większych zakładów produkcyjnych należą m.in.:

- „AMENDA” Zakład produkcji deski podłogowej w Grudusku
- dwa Zakłady piekarnicze w Grudusku
- „ROLCZAR” – części do ciągników i maszyn rolniczych

Do większych zakładów w sektorze publicznym należą:

- Zespół Placówek Oświatowych w Grudusku

- Szkoła Podstawowa w Humięcinie
- Urząd Gminy Grudusk
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Zakład Komunalny
- Gminny Ośrodek Kultury
- Urząd Pocztowy
- Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie Rejon Drogowy Ciechanowie Obwód Drogowy nr 1
- NZOZ „SALUS”
- Bank Spółdzielczy w Grudusku.

Ponadto istnieje kilkadziesiąt firm, zakładów i warsztatów rzemieślniczych oraz obiektów usługowo-handlowych.

Bezrobocie w naszej gminie w dniu 30.04.2017 kształtowało się następująco: ogółem bezrobotnych było 196, w tym 101 kobiet. Prawo do zasiłku posiadało 31 osoby, w tym 14 kobiet. Poniżej 25 roku życia zarejestrowanych bezrobotnych było ogółem 31 osób, w tym 13 kobiet. Osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zarejestrowanych było ogółem 60, w tym 22 kobiet. Poważny odsetek osób bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, mianowicie 118 osób w tym 62 kobiet.

3.4. Infrastruktura społeczna

Działalność kulturalna na terenie naszej gminy kierowana i realizowana jest przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Grudusku. Spełnia on ogromnie ważną rolę dla profilaktyki pierwszorzędowej. Jest dla dzieci i młodzieży alternatywą na nudę, pozwala realizować i rozwijać własne talenty i zainteresowania. Odbywają się tam, bowiem różnorodne zajęcia i działają koła zainteresowań: plastyczne, teatralne, wokalne, taneczne, brydżowe oraz taekwondo. Uczestnicy poprzez swój własny wysiłek, poświęcony czas i energię nawiązują lepsze kontakty z rówieśnikami i szanują się nawzajem. Wszelkie takie zajęcia uczą współpracy i odpowiedzialności, dla wielu dzieci są szansą przezwyciężenia nieśmiałości. Wpływają na rozwój emocjonalno – intelektualny. Podczas ferii zimowych i wakacji organizowane są dodatkowe zajęcia min. półkolonie, w których bierze udział około 50 dzieci. Organizowane są wszelkiego rodzaju imprezy np. Andrzejki, Choinka, Dzień Dziecka, Dzień Matki itp. W Ośrodku swoje zainteresowania muzyczne mogą realizować także dorośli mieszkańcy gminy, bowiem w 2003r. powstała Gminna Orkiestra Dęta, która w swych szeregach skupia dorosłych i młodzież, w chwili obecnej liczy ona 36 osób. Orkiestra ta występuje nie tylko na lokalnych imprezach i ceremoniach, ale nadaje też niepowtarzalną oprawę muzyczną świętom państwowym i kościelnym również poza terenem naszej gminy.

Ponadto w budynku GOK znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna. Z jej zasobów mogą korzystać zarówno dzieci jak i dorośli mieszkańcy naszej gminy.

W Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu zatrudnionych jest 3 pracowników, dodatkowo ośrodek zatrudnia na umowę zlecenie osoby prowadzące kółka zainteresowań, obecnie 6 osób. Przy GOKiS w Grudusku funkcjonuje min. Koło Gospodyń Wiejskich, Klub Seniora, Gminny Klub Sportowy „SOKÓŁ”, Zespół Wokalno – Instrumentalny „Zielona Melodia”.

Należy także dodać, że na terenie naszej gminy istnieją remizy lub świetlice strażackie, które w zasadzie są mało wykorzystane, choć kilka czy kilkanaście lat wstecz stanowiły główne miejsce spotkań mieszkańców wsi.

3.5. Opieka zdrowotna

Podstawowa opieka zdrowotna na terenie Gminy Grudusk sprawowana jest przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „SALUS”. Zakład ten zatrudnia 2 lekarzy rodzinnych i 4 pielęgniarki. W ośrodku prowadzony jest gabinet rehabilitacyjny, w którym przyjmuje 2 rehabilitantów. Na terenie gminy prowadzony jest gabinet stomatologiczny, w którym przyjmuje 1 stomatolog. W tym samym budynku zlokalizowany jest Punkt Informacyjno – Konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu. Ponadto na terenie gminy istnieje jedna prywatna apteka z siedzibą w Grudusku.

3.6. Oświata i wychowanie

Przedszkola

Na terenie Gminy Grudusk działają trzy oddziały „O” – oddział przy Szkole Podstawowej w Humięcinie, w roku szkolnym 2016/2017 uczęszczało 22 dzieci i 2 oddziały przy Szkole Podstawowej w Grudusku, w roku szkolnym 2016/2017 liczące 36 dzieci. Ponadto funkcjonują tu trzy punkty przedszkolne o łącznej liczbie 65 dzieci.

Szkoły Podstawowe

Na terenie Gminy Grudusk funkcjonują 2 szkoły podstawowe, mianowicie Szkoła Podstawowa w Humięcinie i Szkoła Podstawowa w Grudusku.

Szkoła Podstawowa w Humięcinie w roku szkolnym 2016/2017 zatrudniała 10 pracowników pedagogicznych i 2 pracowników obsługi. Do szkoły tej uczęszczało 61 uczniów. Zajęcia prowadzone są na jedną zmianę.

Natomiast w Szkole Podstawowej w Grudusku i Gimnazjum Publicznym w Grudusku zatrudnionych jest 38 pracowników pedagogicznych i 19 pracowników obsługi. Do Szkoły Podstawowej w Grudusku uczęszcza 169 uczniów a do Gimnazjum Publicznego w Grudusku uczęszcza 111 uczniów.

W szkole tej funkcjonuje stołówka szkolna, gdzie dzieci mogą spożyć gorący posiłek. Obiady przygotowywane w stołówce w Grudusku zostają także dowożone do szkoły w Humięcinie.

Szkoły prowadzą także zajęcia pozalekcyjne i tematyczne: chór szkolny, koło historyczne, koło redakcyjne, koło leksykalne z jęz. angielskiego, koło misyjne, koło plastyczne, logopedia, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, kółko fletowe.

2.6. Bezpieczeństwo

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają policjanci z Rewiru Dzielnicowych w Grudusku, podporządkowanemu Posterunkowi w Regiminie.

Na terenie gminy funkcjonuje 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej:

- Grudusk
- Leśniewo Dolne
- Łysakowo
- Mierzanowo
- Przywilcz
- Stryjewo Wielkie

- Zakrzewo Wielkie
- Żarnowo
- Wiksin

Dwie z wyżej wymienionych jednostek włączone są do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego – OSP Grudusk i OSP Łysakowo.

2.8. Organizacje pozarządowe

W formie stowarzyszenia w Grudusku działa Klub Sportowy „Sokół” założony w 1981 roku. Siedziba klubu znajduje się przy ul. Grunwaldu 4 oraz jednostki ww. Ochotniczych Straży Pożarnych.

Na terenie gminy działa Stowarzyszenie Pomocy Potrzebującym w Gminie Grudusk, zarejestrowane 09.04.2015 w KRS. Do celów stowarzyszenia należą:

- działanie na rzecz osób niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo, a także osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz ich rodzin;
- zapobieganie izolacji społecznej osób niepełnosprawnych, propagowanie zasad tolerancji wobec osób niepełnosprawnych, stwarzanie warunków do integracji z osobami zdrowymi;
- pobudzanie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych i zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym;
- kształtowanie poczucia współodpowiedzialności za warunki życia osób niepełnosprawnych;
- współpraca i kontakty z organizacjami oświatowo – wychowawczymi oraz szkołami w celu kształtowania właściwych postaw u dzieci i młodzieży;
- świadczenia na rzecz ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego, organizacja wypoczynku dla dzieci oraz emerytów;
- organizowanie reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz realizacja zatrudnienia socjalnego na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

4. Diagnoza problemów społecznych Gminy Grudusk

4.1. Charakterystyka Ośrodka Pomocy Społecznej

Pomoc społeczna jest ważnym czynnikiem zabezpieczenia społecznego, ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zobowiązana jest ona do wspierania osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb. Ustawa kładzie główny nacisk na wspieranie a nie na bezpośrednie zaspokajanie tych potrzeb. Ma za zadanie doprowadzić – w miarę możliwości – osoby i rodziny otrzymujące pomoc społeczną do życiowego usamodzielnienia, a także integrować ze środowiskiem osoby wykluczone społecznie. Dlatego też beneficjenci pomocy społecznej zobowiązani są do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Działalność pomocy społecznej obejmuje wstępne rozeznanie potrzeb i inicjowanie sposobów ich zaspokajania. Powinna ona również zapobiegać sytuacjom, w których rodzina nie będzie w stanie samodzielnie przezwyciężyć swoich trudności. Ma, więc podejmować

kroki w celu pomocy w życiowym usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem osób i rodzin.

W Gminie Grudusk zadania te realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku. Działalnością Ośrodka kieruje kierownik powołany na to stanowisko przez Wójta Gminy. W strukturze GOPS wszystkie stanowiska pracy podległe są kierownikowi, mianowicie:

- dwóch specjalistów pracy socjalnej
- główny księgowy
- inspektor do spraw świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego,
- starszy referent ds. obsługi dłużników alimentacyjnych
- asystent rodziny
- 6 opiekunek świadczących usługi opiekuńcze

Zatrudnienie w GOPS na dzień 31.05.2007 wyniosło 13 osób.

Zakres działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Główne cele i zadania pomocy społecznej polegają w szczególności na:

- wspieraniu osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej i doprowadzenie – w miarę możliwości – do ich życiowego usamodzielnienia i umożliwieniu im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- zapewnieniu dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym,
- zapewnieniu dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wparcia,
- zapewnieniu profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracji ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- stworzeniu sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

Ponadto ośrodek pomocy społecznej w ramach swoich kompetencji i zadań za pośrednictwem pracowników socjalnych prowadzi następujące zadania

- praca socjalna;
- dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń;
- udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej; skuteczne posługiwanie się przepisami prawa w realizacji tych zadań;
- pomoc w uzyskaniu dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe oraz wspieranie w uzyskiwaniu pomocy;
- udzielanie pomocy zgodnie z zasadami etyki zawodowej;
- pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych;

- współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenie skutków ubóstwa;
- inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową oraz inspirowanie powołania instytucji świadczących usługi służące poprawie sytuacji takich osób i rodzin;
- współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowaniu, wdrożeniu oraz rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia.

Zadania ośrodka pomocy społecznej dzielą się na zadania zlecone finansowane przez Wojewodę Mazowieckiego i własne, których ciężar ponosi gmina, a w niektórych przypadkach dofinansowuje wojewoda.

Do zadań własnych o charakterze obowiązkowym zaliczono:

- opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką i ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych
- dożywianie dzieci;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnienie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zadania gminy w systemie pomocy społecznej związane są z zadaniami określonymi przez inne ustawy. I tak między innymi ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zalicza do zadań własnych gminy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Jednym z takich działań jest udzielanie rodzinom, w których występuje ten problem, pomocy psychospołecznej i prawnej, a szczególnie ochrona przed przemocą w rodzinie. W systemie pomocy społecznej udzielana jest pomoc tym samym rodzinom – w ramach poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej i innych form.

Przyznawanie świadczeń pomocy społecznej

Świadczenia pomocy społecznej udzielane są na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego, bądź innej osoby zainteresowanej lub z urzędu. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają określone kryterium dochodowe przy jednoczesnym wystąpieniu, co najmniej jednej z niżej wymienionych okoliczności:

- 1). ubóstwa;
- 2). sieroctwa;
- 3). bezdomności;
- 4). bezrobocia;
- 5). niepełnosprawności;
- 6). długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7). przemocy w rodzinie;
- 7a). potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8). potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9). bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10). trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- 11). trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 12). alkoholizmu lub narkomanii;
- 13). zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 14). klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Pomocy finansowej udziela się przy spełnieniu kryterium dochodowego:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej dochód nie powinien przekraczać kwoty 634 zł.
- w przypadku rodziny dochód na jedną osobę w rodzinie nie może być wyższy niż 514 zł.

Wartość dochodu odpowiadająca dochodowi miesięcznemu z 1 ha przeliczeniowego wynosi 288 zł.

Większość świadczeń przyznawana jest w drodze administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Ciechanowie, które w trybie administracyjnym może decyzją GOPS – u utrzymać w mocy, uchylić w części lub w całości lub przekazać do ponownego rozpatrzenia. Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku od dnia 01.05.2004 r. realizuje zadania z zakresu świadczeń rodzinnych na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Przyznawane świadczenia na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych to:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i

specjalny zasiłek opiekuńczy przyznawany jest od 01.01.2013 r.

Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego i wszystkich ustawowych warunków, od których uzależnione jest przyznanie prawa do świadczeń.

Osoba mająca prawo do zasiłku rodzinnego może ubiegać się o następujące dodatki:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego.

Tabela nr 3. Pomoc w formie świadczeń rodzinnych

Nazwa świadczenia	Liczba rodzin 2014r.	2015 r.	2016r.
Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłków rodzinnych	195	184	184
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	13	18	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł miesięcznie. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego i wszystkich ustawowych warunków, od których uzależnione jest przyznanie prawa do świadczeń.

Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności bez względu na wiek dziecka.

Tabela nr 4. Liczba rodzin i osób korzystających z funduszu alimentacyjnego

Wyszczególnienie	ROK		
	2014	2015	2016
Liczba rodzin	18	20	19
Liczba osób uprawnionych - dzieci	31	34	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Pozamaterialna działalność ośrodka pomocy społecznej

Oprócz pomocy finansowej i pracy socjalnej ośrodek pomocy społecznej prowadzi również działalność niematerialną. W kwestii tej współpracuje z Polskim Czerwonym Krzyżem, Bankiem Żywności w Ciechanowie, Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, Szkołą Podstawową w Humięcinie i Zespołem Placówek Oświatowych w Grudusku, Stowarzyszeniem Pomocy Potrzebującym w Gminie Grudusk, Stowarzyszeniem na Rzecz Wiejskich Dzieci i Osób w Podeszłym Wieku w Warszawie oraz innymi placówkami w zależności od potrzeb. Pomoc ta polega w szczególności na:

1. Współorganizowaniu z Zespołem Placówek Oświatowych w Grudusku półkolonii letnich,
2. Współpraca ze Stowarzyszeniem na Rzecz Wiejskich Dzieci i Osób w Podeszłym Wieku w Warszawie przy organizacji kolonii letnich dla dzieci
3. Pokryciu kosztów zakupu obiadów w stołówce szkolnej dla dzieci z rodzin ubogich i patologicznych,
4. Współorganizowanie z placówkami szkolnymi wycieczek krajoznawczych,
5. Współorganizowanie z GOKiS oraz ZPO imprez kulturalnych i okolicznościowych, takich jak Dzień Dziecka, Kolacja Wigilijna różnego rodzaju festyny oraz imprezy dla Anonimowych Alkoholików,
6. Kierowanie wniosków, dotyczących podopiecznych nadużywających alkohol do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o skierowanie na leczenie odwykowe,
7. Zakup opału na zimę dla osób starszych oraz ubogich,
8. Zapewnienie pomocy usługowej dla osób w podeszłym wieku i wymagających pomocy osób trzecich,
9. Występowanie do Zespołu Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności z wnioskiem o ustalenie stopnia niepełnosprawności u podopiecznych ośrodka,
10. Kompletowanie dokumentów do Domu Pomocy Społecznej,
11. Poradnictwo w kwestii alimentów, spraw rozwodowych, pomoc w pisaniu wniosków do sądów oraz do komornika,
12. Współpraca z sądem, kuratorami oraz wnioskowanie o kuratelę sądową dla rodzin patologicznych i nieradzących sobie ze sprawami opiekuńczo – wychowawczymi,
13. Współpraca z urzędem pracy, zakładami pracy - aktywizowanie zawodowe klientów ośrodka w celu ułatwienia znalezienia i podjęcia pracy,
14. Współorganizowanie z Urzędem Gminy prac interwencyjnych,
15. Kierowanie osób bezdomnych do noclegowni oraz innych miejsc dających schronienie bądź wnioskowanie do Wójta Gminy o mieszkanie gminne dla tych osób,
16. Współpraca z innymi instytucjami o charakterze społecznym tj. policją, sądami, zakładami karnymi, urzędami pracy.

Realizacja zadań dodatkowych

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku wykonuje także zadania dodatkowe polegające min. na:

1. Wydawaniu odzieży i obuwia odpowiednich dla danej pory oraz środków czystości dla najuboższych podopiecznych ośrodka, pochodzących z darowizn i PCK- u w Ciechanowie,
2. Wydawaniu żywności o długim terminie przydatności (mąka, ryż, makaron, mleko, sery, kasza) w ramach współpracy z Bankiem Żywności
3. Przydzielaniu paczek żywnościowych i słodyczy dla dzieci z okazji świąt (Boże Narodzenie, Dzień Dziecka),
4. Prowadzenie systemu świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych

Od września 2014r. Ośrodek rozpoczął współpracę z Bankiem Żywności w Ciechanowie. W 2016r. otrzymał gotowe art. spożywcze warzywa i owoce w Ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020 Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ilości 25.552,70kg. o wartości 76.677,87 zł. Artykuły żywnościowe otrzymało 97 rodzin, w których zamieszkuje 302 osoby.

Praca socjalna

W myśl ustawy o pomocy społecznej praca socjalna to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna to termin, którym można opisać wszystko to, co wykonuje pracownik socjalny w Ośrodku Pomocy Społecznej. Chodzi o pracownika bezpośrednio kontaktującego się z klientami/podopiecznymi i aktywnie uczestniczącego w planowaniu i udzielaniu pomocy. Jest to jedna z bardzo ważnych i pracochłonnych form pomocy, polegająca przede wszystkim na dotarciu do świadomości klienta, że pracownik socjalny chce i może mu pomóc, pod warunkiem, że on sam zaangażuje się w proces zmian. Ciągłe wzrasta liczba osób i rodzin, które na swojej drodze życiowej napotyka różnorodne problemy (brak pracy, brak źródła dochodu, choroba, niepełnosprawność, niezaradność, alkoholizm, przemoc, śmierć osoby bliskiej, samotność itd.). Rozwiązanie problemów tej grupy osób wymaga dużego zaangażowania, fachowości i współdziałania z różnymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi, kościołem oraz stałego kontaktu z rodzinami. Pracownicy socjalni dokonują systemowej diagnozy rodziny badając jej możliwości samodzielnego przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, na podstawie tej diagnozy podejmują różne formy pracy socjalnej ukierunkowane na rozwiązywanie problemów oraz usamodzielnienie rodziny. To działalność ułatwiająca osobom i rodzinom adaptację w zmieniających się warunkach życia. Jej ostatecznym celem jest umożliwienie osobom i rodzinom kierowania własnym postępowaniem oraz zdobycie niezależności w zabezpieczeniu warunków niezbędnych dla realizacji egzystencji godnej człowieka. Praca socjalna jest obowiązkiem pracowników socjalnych i jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Oznacza to, że każda osoba będąca w trudnej sytuacji życiowej - również osoba z problemem przemocy - może zwrócić się o pomoc do pracownika socjalnego.

Tabela nr 5. Liczba rodzin i osób, które otrzymały pomoc w formie pracy socjalnej

Wyszczególnienie	ROK		
	2014	2015	2016
Liczba rodzin	223	205	205
Liczba osób w rodzinach	670	612	599

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Pisane formy pracy socjalnej stanowią praktycznie tylko dwa wyjątki: Kontrakt socjalny i Niebieska karta.

Kontrakt socjalny

Pracownik kieruje się zasadą dobra osób i rodzin, którym służy. Ma obowiązek przeciwdziałania praktykom niehumanitarnym i dyskryminującym osobę, rodzinę lub grupę.

W kontrakcie socjalnym opracowuje się ocenę sytuacji osoby lub rodziny oraz formułuje cele, które ma osiągnąć osoba lub rodzina dla przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. Narzędzie to określa również uprawnienia i zobowiązania stron (pracownika socjalnego oraz osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc), w ramach wspólnie podejmowanych działań. W związku z tym, kontrakt socjalny może być zawierany w określonym etapie metodycznego działania, po pełnym rozpoznaniu i ocenie sytuacji osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc.

Odmowa zawarcia lub niedotrzymanie postawień kontraktu przez osobę lub rodzinę może stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylenia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Niebieska karta

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, Oświaty i Ochrony Zdrowia.

Dodatki mieszkaniowe

Ośrodek realizuje ustawę o dodatkach mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy - to świadczenie pieniężne wypłacane przez Gminę, osobom o niskich dochodach, które mają tytuł prawny do lokalu. Dodatek ten ma pomóc w dokonywaniu regularnych opłat. Przyznawany jest decyzją administracyjną na okres 6 miesięcy. Pracownik Ośrodka kompletuje niezbędne dokumenty, nalicza wysokość dodatku i przygotowuje dokumenty do wypłaty. W 2016 roku z tej formy pomocy skorzystały 3 rodziny, które otrzymały 15 świadczeń na łączną kwotę 2 402,52 zł. oraz dodatek energetyczny dla odbiorców energii wrażliwej posiadających dodatek mieszkaniowy dla 1 rodziny, 3 świadczenia na kwotę 46,20 zł.

Tabela Nr 6. Realizacja dodatków mieszkaniowych w latach 2014 –2016

Rok	2014	2015	2016
kwota	1.723,01	996,36	2.402,52
ilość wypłaconych dodatków	11	9	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

4.2. Problemy społeczne w perspektywie ośrodka pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia i możliwości. W Gminie Grudusk za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej dotychczas nie zlecano realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej organizacjom

pozarządowym.

W celu dokonania oceny problemów społecznych dokonano diagnozy analizując sprawozdania za lata 2014 - 2016 z realizacji działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej przekazywane do Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz dane uzyskane z Urzędu Gminy, Powiatowego Urzędu Pracy, Posterunku Policji i innych instytucji.

Tabela Nr 7. Główne powody przyznania pomocy przez GOPS w Grudusku w latach 2014-2016

Powody	2014	2015	2016
Bezrobocie	78	65	49
Długotrwała choroba	67	58	50
Ubóstwo	40	42	47
Niepełnosprawność	33	28	24
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	29	26	19
Wielodzietność	20	15	13
Alkoholizm	8	9	6
Bezdomność	1	2	1
Przemoc	1	1	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Z przedstawionej tabeli wynika, iż główną przyczyną przyznawania pomocy w latach ubiegłych było bezrobocie, które znacząco spada, spowodowane to jest funkcjonowaniem w pobliżu naszej gminy dużych zakładów pracy. Następną przyczyną zwrócenia się o pomoc były długotrwała choroba, ubóstwo, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych

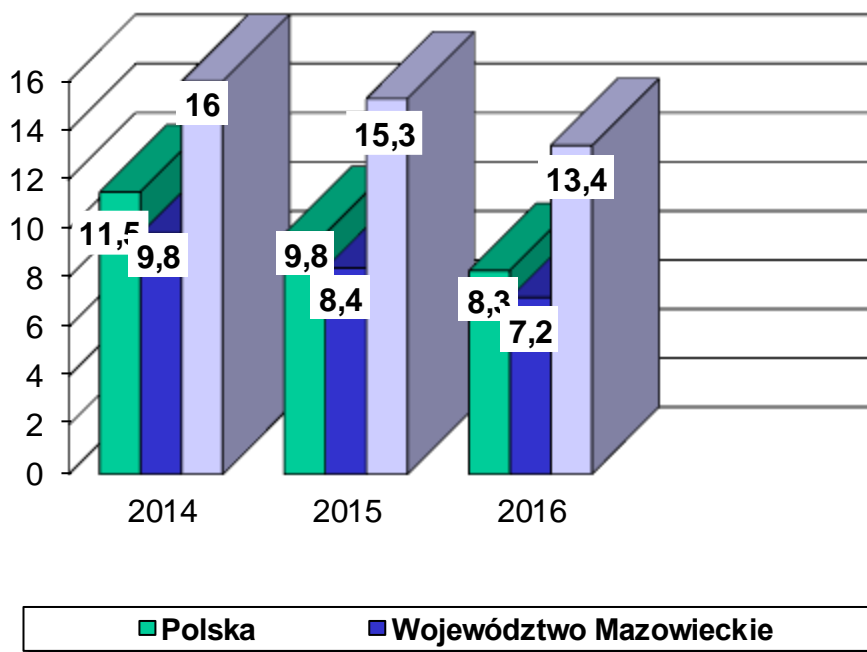
4.2.1 Bezrobocie

Bezrobotnym zgodnie z definicją ustawową jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu pracy. Długookresowe bezrobocie ma ogromny wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia bezrobotnego i jego rodziny. Bezrobocie jest jednym z głównych problemów społecznych zarówno w skali kraju jak i naszej gminy. Trudna sytuacja ekonomiczna i społeczna osób bezrobotnych stanowi bardzo poważny problem będący przedmiotem szczególnego zainteresowania polityki społecznej i pomocy społecznej. Długotrwałe bezrobocie pociąga za sobą wiele negatywnych psycho – społecznych następstw. Powoduje pogorszenie kondycji psychicznej i fizycznej bezrobotnego, bowiem osoba długotrwałe bezrobotna znajduje się na skraju wyczerpania psychicznego. Długotrwałe pozostawanie bezrobotnym powoduje utratę kwalifikacji oraz zniechęcenie do dalszego ich podnoszenia i ciągłego poszukiwania pracy. Sytuacja taka powoduje, że osoba długotrwałe bezrobotna wymaga pomocy o charakterze interwencyjnym i terapeutycznym.

Bezrobocie ma wpływ nie tylko na materialną stronę życia ludzi, ale również na ich psychikę, życie rodzinne i towarzyskie. Każdy człowiek ma inny charakter, inną wrażliwość i doświadczenia życiowe. Postawa i zachowanie osób bezrobotnych

zgłaszających się o pomoc na tle innych grup społecznych jest zróżnicowana w zależności od stanu rodziny i stanu posiadania. Niektórzy z nich są agresywni, uważają, że państwo ma obowiązek ich utrzymywać (skoro nie daje pracy) inni natomiast okazują poczucie wstydu i zażenowania, są nieporadni i zagubieni.

Wykres 1. Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie i gminie w latach 2014 – 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie

Odnosząc się do powyższego wykresu należy stwierdzić, iż w latach 2014-2016 powiat ciechanowski charakteryzował się znacznie wyższą, w stosunku do województwa mazowieckiego i kraju, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – mamy do czynienia z powolnym zmniejszaniem się stopy bezrobocia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie na dzień 30.04.2017 r. w Gminie Grudusk pozostawało zarejestrowanych 185 osób bezrobotnych. Wśród nich większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 97 osób bezrobotnych w gminie przy współudziale 88 mężczyzn. Prawo do zasiłku posiadało 27 osób bezrobotnych, w tym 16 kobiet. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Tabela nr 8. Rodziny korzystające z pomocy z powodu bezrobocia

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach
2014	78	281
2015	65	215
2016	49	162

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Wszechstronna pomoc i wsparcie osób i rodzin dotkniętych problemem bezrobocia jest od kilku lat istotą pomocy społecznej. Głównym instrumentem jest tu praca socjalna skierowana do osób i rodzin w celu wzmocnienia lub odzyskania zdolności do funkcjonowania w dotychczasowym środowisku. W tym celu ośrodek systematycznie współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy, miejscowymi zakładami oraz pośredniczy w znalezieniu pracy m.in. poprzez wyszukiwanie w prasie o zasięgu lokalnym i krajowym ofert pracy oraz sprawdzanie ich aktualności i wiarygodności.

Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Grudusk polega głównie na zatrudnianiu bezrobotnych z tytułu prac interwencyjnych i robót publicznych, które organizuje Urząd Gminy i Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Ciechanowie. Współpraca ta polega min. na wyłanianiu przez ośrodek pomocy społecznej osób, które od lat korzystają ze świadczeń pomocy społecznej i są szczególnie trudne do aktywizacji.

Rozmiar bezrobocia w gminie w porównaniu do lat ubiegłych znacznie spadł. Spowodowane to jest funkcjonowaniem obok terenu naszej gminy dużych zakładów pracy min. *Curtis Development* w Krzywonosiu, *LG Electronics* w Mławie i *Cedrob* w Ciechanowie i Pawłowie, które to zakłady zatrudniają sporo osób bezrobotnych z terenu naszej gminy. Zarówno Wójt Gminy jak i Ośrodek współpracują z tymi zakładami pracy, organizują spotkania dla osób bezrobotnych z przedstawicielami ww. zakładów pracy, pomagają w pisaniu podań, informują o możliwości podjęcia pracy w tych zakładach osoby trwale bezrobotne.

4.2.2. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Według ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność to stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie, bądź uniemożliwienie wypełniania ról społecznych, a w szczególności ograniczenie zdolności do wykonywania pracy zawodowej.

Długotrwała choroba i niepełnosprawność to czynniki, które prowadzą do pogorszenia kondycji finansowej każdej rodziny bez względu na jej przynależność społeczno – zawodową i miejsce zamieszkania. Jest to efekt wysokich nakładów na leczenie, rehabilitację i różnego typu świadczenia będące udziałem tych rodzin jak również utrata pracy. Osoby te borykają się z wieloma problemami, przede wszystkim brakiem środków finansowych na leczenie i rehabilitację, mają ograniczone możliwości poruszania się. Osoby te pozostawione same sobie, są często zniechęcone, jak również z powodu braków środków finansowych rezygnują z zakupu droższego leku czy też kolejnych wizyt u specjalisty. Z tego samego powodu mają ograniczone możliwości zakupu sprzętu umożliwiającego swobodne poruszanie się i komunikację. Renta inwalidzka bądź zasiłek stały, które otrzymują nie wystarczają na zaspokojenie pilnych potrzeb bytowych, które mogłyby zaspokoić gdyby utrzymywały się z pracy zarobkowej. Przy rozważaniu sytuacji osób chorych i niepełnosprawnych należy wziąć także pod uwagę dodatkowe uwarunkowania, które czynią życie tych rodzin szczególnie trudnym m.in.:

- wcześniejsza trudna sytuacja bytowa, na przykład brak podstawowego standardu wyposażenia gospodarstwa domowego (brak podstawowych mebli, pralki, lodówki),

- wysoki poziom wydatków, jeśli więcej niż jedna osoba wymaga leczenia lub rehabilitacji,
- niezaradność życiowa, nieumiejętność dysponowania niewielkimi środkami finansowymi.

Dotknięcie jednego członka rodziny niepełnosprawnością lub ciężką i długotrwałą chorobą jest dla całej rodziny sytuacją kryzysową wymagającą odpowiedniego systemu interwencji kryzysowej stwarzającej dla tej osoby i jej rodziny możliwość skorzystania z efektywnego systemu wsparcia. Z drugiej strony należy dążyć do wypracowania warunków sprzyjających aktywizacji zarówno osoby chorej i niepełnosprawnej jak i pozostałych członków rodziny. Ponieważ niepełnosprawność najbardziej dotyka stronę finansową i emocjonalną stronę rodziny największy nacisk nakłada się na pomoc finansową jednak istnieje potrzeba instytucjonalnych form pomocy, maksymalnie zindywidualizowanych dostosowanych do potrzeb tej rodziny. Ze świadczeń pomocy społecznej w 2016 roku skorzystały 24 osoby niepełnosprawne, tzn. posiadające stopień niepełnosprawności orzeczony przez Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności, Komisje Lekarskie przy ZUS i KRUS oraz 50 osób długotrwale i ciężko chorych. Ponadto osoby całkowicie niezdolne do pracy z powodu niepełnosprawności, których dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego otrzymują zasiłek stały. W roku 2016 zasiłek stały otrzymało 3 osoby na łączną kwotę 12.273 zł. dla porównania w 2014 roku osób tych było 5 i otrzymało zasiłek stały na łączną kwotę 16.196 zł.

Tabela nr 9. Pomoc udzielana osobom niepełnosprawnym

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	33	105
2015	28	75
2016	24	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Tabela nr 10. Pomoc udzielana osobom z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	67	218
2015	58	170
2016	50	131

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Osoby niepełnosprawne korzystają z następujących form pomocy realizowanych przez GOPS: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, celowe, pomoc rzeczowa, usługi opiekuńcze.

Ponadto GOPS w Grudusku wypłaca zasiłki pielęgnacyjne osobom niepełnosprawnym, a także świadczenia pielęgnacyjne matce, ojcu lub opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą

legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnymi członkami rodzin od 01.01.2013 r. oprócz świadczenia pielęgnacyjnego GOPS przyznaje i wypłaca także specjalne zasiłki opiekuńcze oraz zasiłki dla opiekunów.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Tabela nr 11. Osoby korzystające ze świadczeń opiekuńczych

Nazwa świadczenia	Liczba rodzin		
	2014	2015	2016
Zasiłki pielęgnacyjne	41	42	43
Świadczenia pielęgnacyjne	11	11	10
Specjalny zasiłek opiekuńczy	2	5	7
Zasiłek dla opiekuna	10	10	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Specjalny zasiłek opiekuńczy wprowadzony został ustawą o świadczeniach rodzinnych od dnia 01.01.2013 r. przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682) ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom jeżeli nie podejmują i rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Przyznanie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależnione jest od m.in. spełnienia kryterium dochodowego.

4.2.3. Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Zjawisko wykluczenia społecznego jest trudne do zdefiniowania. Mamy tu, bowiem do czynienia z wieloma nakładającymi się wymiarami. W ramach opracowanej w 2004 roku przez przedstawicieli administracji rządowej, samorządowej i partnerów społecznych oraz organizacji obywatelskich Narodowej Strategii Integracji Społecznej przyjęto, że wykluczenie społeczne to: brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania, korzystania osób i grup z podstawowych praw, instytucji publicznych, usług, rynków, które powinny być dostępne dla każdego. Jest sytuacja uniemożliwiająca lub w znaczny sposób utrudniająca jednostce lub grupie zgodnie z prawem pełnienia ról społecznych, korzystania z dóbr publicznych infrastruktury społecznej – gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Pojęcie wykluczenia społecznego jest często utożsamiane z ubóstwem, choć odróżnia je od tej kategorii jego dynamiczny i szerszy

charakter łączący się ze złożonością czynników powodujących wykluczenie. Przyczynami tego zjawiska są w Polsce:

- czynniki strukturalne (wpływ warunków ekonomicznych oraz procesów społecznych i demograficznych),
- czynniki instytucjonalne (brak lub utrudnione możliwości zaspokajania potrzeb życiowych w wyniku wadliwego działania instytucji odpowiedzialnych za ich realizację),
- czynniki społeczne (dyskryminacja, niekorzystna sytuacja indywidualna).

Pomimo wielu czynników składających się na proces wykluczenia możemy wyróżnić najważniejsze grupy szczególnie zagrożone wykluczeniem bądź już podlegające temu procesowi, mianowicie:

- osoby długotrwale bezrobotne, czyli osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy. Osoby te w znacznej mierze są beneficjentami pomocy społecznej. Cechuje je niski poziom wykształcenia, niskie dochody, ograniczony stopień aktywności społecznej i obywatelskiej. Dodatkowo, w wyniku długotrwałego wyłączenia z życia zawodowego, stają się one zdemotywowane do podejmowania prób poprawy swojej sytuacji, a przez to bierne. Długoterminowe bezrobocie ma tendencje do utrwalania się i może stać się zjawiskiem społecznego dziedziczenia dla całych rodzin i grup społecznych.
- Osoby długotrwale chore i niepełnosprawne. Większość osób jest niepełnosprawnych jest bierna zawodowo, wynika to zarówno z dyskryminacji tej grupy na rynku pracy przez pracodawców, samej postawy osób niepełnosprawnych, ale także gorszego wykształcenia i kwalifikacji tych osób.
- Dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych. W szczególności trudnej sytuacji na rynku pracy są osoby młode, pochodzące ze środowisk trudnych, dysfunkcyjnych i patologicznych. Posiadają one przeważnie niskie wykształcenie i liczne deficyty socjalne (rodzinne, wychowawcze, socjalizacyjne, edukacyjne). Jest to często młodzież przebywająca w zakładach poprawczych i więzieniach oraz uczestnicząca w Hufcach Pracy.
- Więźniowie i osoby opuszczające zakłady karne. Osoby opuszczające zakłady karne niechętnie są zatrudniane przez pracodawców. Po opuszczeniu zakładu karnego mają ogromny problem ze znalezieniem legalnej pracy, a jeśli już ją znajdą to niskopłatną. Ważnym czynnikiem utrudniającym znalezienie pracy jest tu także przedawnienie kwalifikacji zawodowych lub po prostu ich brak.
- Osoby o niskich kwalifikacjach. Największy odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym lub gimnazjalnym. Obecnie jest coraz więcej absolwentów gimnazjum, którzy nie kontynuują nauki. Niski poziom wykształcenia nie sprzyja znalezieniu pracy, poza tym osoby te nie posiadają w zasadzie żadnego doświadczenia ani kwalifikacji.

Konsekwencją braku pracy jest zubożenie i nie uczestnictwo w życiu społecznym, ale również ograniczony dostęp do zabezpieczenia dochodowego w przyszłości. Posiadanie pracy jest, bowiem źródłem ubezpieczenia społecznego: na okres niezdolności do pracy oraz starość.

Ubóstwo jest definiowane w różnorodny sposób. Jedną z definicji to brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda, niedostatek; a inna to stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do rodzinnej lub grupy społecznej.

Ubóstwo to zjawisko złożone, posiadające zarówno aspekty ilościowe (np. wskaźnik dochodu uzyskiwany przez gospodarstwa domowe), jak i jakościowe (np. inne wskaźniki sytuacji materialnej - posiadanie różnych dóbr, dostępność do uczestnictwa w istotnych dla życia społecznego praw takich jak: wykształcenie, możliwości korzystania z różnych form wypoczynku, rozrywki itp.). Jest zrównane z kryterium dochodowym zgodnie z ustawą o pomocy społecznej wymaganym do otrzymania pomocy, ale nie jest przesłanką uzasadniającą przyznanie świadczeń z pomocy społecznej. Dlatego należy pamiętać, iż używając terminu ubóstwa, jesteśmy w stanie wskazać nie tyle gospodarstwa domowe czy osoby żyjące w sferze ubóstwa, ale żyjące w tzw. strefie niskich dochodów. Pozostawanie długotrwale rodziny w ubóstwie ma wpływ na rozwój psychospołeczny członków rodziny.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy tym osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej czy na osobę w rodzinie, przy wystąpieniu jednego z powodów (np. bezrobocie, niepełnosprawność, wielodzietność).

Minimum socjalne - to wskaźnik społeczny mierzący koszty utrzymania gospodarstw domowych. Zakres i poziom zaspokajanych potrzeb według tego modelu winny zapewniać takie warunki życiowe, by na każdym z etapów rozwoju człowieka umożliwić regenerację jego sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych.

Minimum egzystencji - to koszyk dóbr, niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia on jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe.

Tabela nr 12. Rodziny korzystające z powodu ubóstwa

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	40	101
2015	42	129
2016	47	140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Czynnikami generującymi ubóstwo są m.in.: bezrobocie, niepełnosprawność, poziom wykształcenia, uzależnienia, zdarzenia losowe, wielodzietność. W ostatnich latach liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa ma tendencję wzrostową. Dzieje się tak pomimo powstawania nowych miejsc pracy, wzrostu najniższego wynagrodzenia, nabycie uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny.

4.2.4. Wielodzietność i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rodzina jest podstawową grupą społeczną, w której człowiek przychodzi na świat i od której jest uzależniony do osiągnięcia wieku dorosłego. Rodzina powinna zaspokajać jego podstawowe potrzeby psychiczne, biologiczne, materialne oraz dawać poczucie bezpieczeństwa, zadowolenie i psychiczne oparcie. Cytując art. 6 pkt.14 o pomocy społecznej „rodzina – oznacza to osoby spokrewnione lub

niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące". Rodzina jest bardzo ważną instytucją, mającą do spełnienia wiele istotnych funkcji, m.in. związanych z wychowywaniem i zapewnieniem dziecku godziwych warunków bytowych niezbędnych do jego prawidłowego rozwoju. Jednak coraz częściej zdarza się, że nie spełnia ona pokładanych w niej nadziei. Istnieją rodziny niezdolne do samodzielnego funkcjonowania i tworzenia dzieciom odpowiednich warunków bytowych i opiekuńczo – wychowawczych. Dysfunkcja ta polega na niemożności zabezpieczenia w wystarczającym zakresie potrzeb materialnych, psychicznych i społecznych członków rodziny. Szczególnie niepokojąca jest sytuacja rodzin wielodzietnych, czyli takich, w których wychowuje się troje i więcej dzieci. Więzy między członkami rodziny osłabiają się, a dzieci najboleśniej odczuwają wyobcowanie i odrzucenie. Często z takich rodzin wywodzą się młodociani przestępcy, dzieci nadużywające alkoholu, narkotyków, nie uczące się, wagarujące i w dorosłym życiu niepracujące.

Bezradność w sprawach opiekuńczych przejawia się poprzez:

- zaniebywanie dziecka, a więc brak dbałości o czystość i wygląd dziecka,
- brak kontroli nad dzieckiem, pozostawianie go bez opieki oraz brak zainteresowania jego osiągnięciami bądź problemami,
- zaniebywanie podstawowych potrzeb materialnych dziecka, czyli odpowiednie wyżywienie, zapewnienie miejsca snu, nauki i wypoczynku oraz brak wyposażenia w artykuły i przybory szkolne.

Bezradność w sprawach wychowawczych powoduje utratę przez rodziców kontroli nad zachowaniem dziecka, objawami mogą być min. nieposłuszeństwo, brak zdyscyplinowania, aroganckie zachowanie, brak szacunku dla rodziców i nauczycieli, konfliktowe współżycie z rówieśnikami oraz kłamstwa, ucieczki z domu, wagary, niszczenie mienia społecznego, picie alkoholu, zażywanie narkotyków, wiązanie się z grupami z tzw. marginesu społecznego. Jest to konsekwencją m.in.:

- niezaspokajaniem potrzeb emocjonalnych dziecka w rodzinie, nieadekwatne wymagania w stosunku do jego wieku oraz stosowanie wobec niego przemocy,
- brakiem respektowania podstawowych zasad współżycia społecznego, dziecko nie ma możliwości uczestnictwa w środowisku rówieśników, nie uczestniczy w życiu kulturalnym (nie uczęszcza do kina czy teatru).

Problem bezradności występuje przede wszystkim w grupie rodzin wielodzietnych i niepełnych, a spowodowany jest głównie bezrobociem, alkoholizmem, brakiem perspektyw życiowych, prawidłowych wzorców wychowawczych, oparciem w środowisku rodzinnym i najbliższym otoczeniu.

Rodziny dysfunkcyjne ze względu na negatywne konsekwencje dla życia społecznego znajdują się w centrum zainteresowania wielu instytucji zajmujących się tą problematyką na terenie gminy.

Wszelka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Praca z rodziną problemową winna zmierzać do uwzględnienia indywidualnych problemów jej członków, a także do naprawy różnych systemów (oświaty, społeczności sąsiedzkiej). Działanie mające na celu zmniejszenie i niwelowanie problemu bezradności powinno obejmować poradnictwo dla rodziców w przypadku

trudności wychowawczych i kompleksową terapię całej rodziny, pomoc materialną i rzeczową. Natomiast dzieci należy objąć różnymi programami profilaktyczno – edukacyjnymi, które winny być realizowane w szkołach i placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Efektem ich musi być odbudowanie poczucia własnej wartości, zapewnienie odpowiednich warunków bytowych dzieciom i młodzieży, a także wzrost bezpieczeństwa w miejscach ich przebywania.

Tabela nr 13. Rodziny korzystające z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	29	115
2015	26	89
2016	19	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grudusku

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku zatrudnia asystenta rodziny, który prowadzi pracę z rodzinami w miejscu ich zamieszkania, udziela pomocy w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności w prawidłowym prowadzeniu gospodarstwa domowego, rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi, problemów socjalnych występujących w rodzinach, wspiera aktywność społeczną rodzin.

4.2.5. Problem uzależnień

Alkoholizm

Alkohol jest środkiem odurzającym, silnie wpływającym na psychikę, funkcjonowanie organizmu i zachowanie człowieka, zmienia świadomość i nastrój, wpływa na sposób myślenia, mówienia i poruszania się.

W Polsce picie napojów alkoholowych jest zwyczajem powszechnym i towarzyszy w mniejszym lub większym stopniu wszystkim – w uroczystych spotkaniach i różnych okazjach. W czasie tych spotkań nie tylko częstuje się nim chętnych, ale często wywiera przymus na osobach stroniących od alkoholu. W zasadzie picie alkoholu w małych ilościach i niezbyt często jest nieszkodliwe a czasem wpływa pozytywnie na stan zdrowia. Jednak uzależnienie od alkoholu rozwija się podstępnie i bez świadomości zainteresowanej osoby, do jego powstania przyczynia się współwystępowanie czynników biologicznych, psychologicznych i środowiskowych. Na początku alkohol jest źródłem przyjemnych przeżyć, które ubarwiają codzienne życie. Z upływem czasu może tworzyć coraz silniejszą pokusę do częstego i szybkiego poprawiania stanu uczuć, co prowadzi do uzależnienia.

Problem alkoholizmu wiąże się ściśle z bezrobociem, w związku z tym w populacji osób uzależnionych od alkoholu znajdziemy wiele takich, które mają problemy bytowe, straciły pracę lub nie mogą jej znaleźć i należą do grupy bezrobotnych. Połączenie obu tych problemów powoduje zdecydowane obniżenie szansy na aktywne radzenie sobie z brakiem pracy oraz zmniejsza skuteczność różnego rodzaju programów szkoleniowych. Również członkowie rodziny osób uzależnionych doznają licznych szkód psychofizycznych i bytowych spowodowanych zaburzeniami zachowania wynikającymi z nietrzeźwości. Życie codzienne tych rodzin i cała ich sytuacja życiowa są zaburzone przez postępowanie osoby uzależnionej. U członków tych rodzin, oprócz doraźnych cierpień i szkód osobistych spowodowanych aktami

przemocy, zaniedbaniami i nadużyciami, bardzo często obserwuje się poważne zaburzenia emocjonalne i pogorszenie stanu zdrowia fizycznego, wynikające z przebywania w stanie chronicznego stresu i agresji. Sytuacja taka ogranicza sprawność zawodową członków rodziny alkoholików i ogólny poziom dynamiki życiowej. Dzieci natomiast mają problemy w szkole. Często same sięgają po alkohol. Z tego też powodu alkoholizm uznany jest za chorobę całej rodziny. Rodziny osób uzależnionych od alkoholu stanowią poważny odsetek świadczeniobiorców ośrodka pomocy społecznej. Nie są one w stanie same poradzić sobie z tym problemem, tym bardziej, że bardzo dramatycznym zjawiskiem występującym w znacznej ilości rodzin alkoholowych jest przemoc psychiczna i fizyczna ze strony nietrzeźwych osób uzależnionych.

Przeżywanie strachu, gniewu, smutku, wstydu czy upokorzenia związane jest z rozpadem więzi i oparcia, który powinien istnieć w domu rodzinnym i dawać członkom rodziny poczucie bezpieczeństwa. Nastawienie lękowe i ogólny kryzys zaufania obejmują funkcjonowanie członków rodziny nie tylko w kręgu życia rodzinnego, ale przenoszone jest do całości kontaktów ze światem zewnętrznym i otoczeniem.

Życie osoby uzależnionej jest skoncentrowane wokół patologicznego picia alkoholu, prób zaprzestania lub ograniczania oraz kolejnego załamywania się tych prób. Uzależnienie od alkoholu polega na zdolności nie kontrolowania picia i jest podstawową chorobą, z którą alkoholik nie może sobie sam poradzić i której obecności zaprzecza oraz nie chce się z niej leczyć. Cytując za Światową Organizacją Zdrowia „uzależnienie od substancji typu alkoholowego jest to psychiczny a czasem również fizyczny stan spowodowany przez interakcję żywego organizmu z substancją chemiczną, charakteryzujący się specyficznymi reakcjami, które zawsze obejmują wewnętrzny przymus do zażywania tej substancji w sposób ciągły lub okresowy w celu doświadczenia efektów psychicznych, a czasem w celu unikania przykrości wynikających z braku tej substancji – tolerancja na te substancje może, ale nie musi występować w obrębie tego stanu”.

Uzależnienie jest chorobą, która uszkadza cztery podstawowe sfery życia: fizyczną, psychiczną, społeczną i duchową. Powoduje ona utratę krytycyzmu i uczuć wyższych, rozwój agresji, wyzwolenie się stanów silnej depresji, nawet z tendencjami samobójczymi. Alkoholizm doprowadza do ogromnych spustoszeń w dziedzinie życia społecznego, powodując nędzę ekonomiczną i moralną, doprowadza do trudnych sytuacji w rodzinie. Z normalnej zmienia się ona w dysfunkcyjną, a więc nie spełnia już swoich naturalnych funkcji. Osoba pijąca zarówno degraduje własną osobowość jak i niszczy całą rodzinę, dostarcza wszystkim jej członkom problemów życiowych, finansowych i uczuciowych. Zatem pośrednio cała rodzina styka się z szeroko rozumianym „problemem alkoholowym”. Przeżywa ona ciągłą niepewność i huśtawkę nastrojów osoby uzależnionej, z obawy przed pijackimi ekscesami w miejscach publicznych lub w gronie znajomych, unika wszelkich kontaktów towarzyskich i wspólnych spotkań. Zachowanie alkoholika z reguły jest nieprzewidywalne i naraża pozostałych członków rodziny na wiele przykrości oraz przeżywanie trudnych i przykrych emocji: bezradności, lęku, złości, wstydu oraz żalu i poczucia krzywdy. Często rodzina, aby się tego ustrzec ukrywa swój problem przed sąsiadami, współpracownikami czy znajomymi. Dochodzi, więc do swoistej zмовы milczenia, ukrywania tego problemu w tajemnicy a jej ujawnienie traktowane jest jako zdrada. Sytuacja taka powoduje izolację rodziny od społeczeństwa, a ona sama

zaczyna przystosowywać się do życia w tych patologicznych warunkach. Taka autodestrukcyjna postawa, poczucie konieczności kontroli i odpowiedzialności oraz negowanie własnych potrzeb, lęk przed zmianą i samotnością nazwano współzależnieniem. Podatne na nie są przeważnie osoby dorosłe – żona, rodzice oraz najstarsze dzieci. Osoby te nieświadomie wspomagają alkoholika poprzez zdejmowanie z niego odpowiedzialności za skutki picia.

Współzależnienie przejawia się m.in.:

- uporczywą koncentracją myśli, uczuć i zachowań żony wokół zachowań alkoholowych męża,
- poczuciem konieczności kontrolowania picia męża i uporczywą nadzieją na utrzymanie picia w bezpiecznych granicach,
- utrwaleniem się sztywnego schematu kontaktów z mężem obejmującego okresy picia i chwilowej abstynencji,
- koncentracją życia emocjonalnego wokół oczekiwania na chwilę uśmierzenia bolesnych przeżyć i automatyczne hamowanie przyjemnych stanów w sprzyjających okolicznościach,
- poczuciem niemożności rozstania z mężem na zawsze i paradoksalne umacnianie się związania po kolejnych incydentach alkoholowych lub próbach odejścia.

Sytuacja psychologiczna osoby współzależnionej jest bardzo trudna, ma ona niskie poczucie własnej wartości, przeżywa stany depresyjne, lękowe i niepokój, często ma poczucie odpowiedzialności za zaspokajanie potrzeb innych ludzi przy jednoczesnym zaniedbywaniu własnych.

Rodzinnie alkoholika potrzebna jest pomoc, głównie psychologiczna, gdyż ulega ona zaburzeniu i z reguły nie dysponuje ani odpowiednią wiedzą na temat problemu alkoholowego, ani praktycznymi umiejętnościami radzenia sobie z nim. Aby zaczęła prawidłowo funkcjonować członkowie rodziny powinni zdać sobie sprawę ze swojej dysfunkcyjności oraz podjąć działania zmierzające do zmiany zaistniałej sytuacji. Ważnym krokiem jest zwrócenie się do instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W Polsce kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych, na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi posiadają samorządy gmin. Mają one do spełnienia wiele zadań w szczególności:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielanie rodzinom, w których występuje problem alkoholowy, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych,
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,

- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej,

Zadania te na terenie gminy Grudusk realizowane są przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku (GKRPA) powołaną przez Wójta Gminy w drodze zarządzenia. Na mocy art. 4 ust 3 oraz art. 25 i 26 ust 3 ww. ustawy to właśnie na Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych spoczywa obowiązek podejmowania czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. O zastosowaniu wobec tej osoby zobowiązania do leczenia odwykowego stanowi sąd rejonowy. Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach działań wynikających z instytucji prawnej zobowiązania do leczenia należy:

- przyjęcie zgłoszenia o przypadku wystąpienia nadużywania alkoholu z jednoczesnym wystąpieniem przesłanek z art. 24,
- wezwanie na rozmowę osoby, co, do której wpłynęło zgłoszenie o wystąpieniu przesłanek z art. 24 ustawy i pouczenie jej o konieczności zaprzestania działań wymienionych w tym artykule i/lub poddanie się leczeniu odwykowemu,
- skierowanie ww. osoby na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego,
- przygotowanie dokumentacji związanej z postępowaniem sądowym wraz z opinią wydaną przez biegłego,
- złożenie wniosku o wszczęcie postępowania do sądu rejonowego właściwego według miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych świadczy również pomoc dla dorosłych członków rodziny jak i dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych finansowana jest ze środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie gminy.

Tabela nr 15. Ilość wydanych zezwoleń w latach 2014 – 2016 na sprzedaż alkoholu i uzyskana z tego kwota

Ilość zezwoleń	2014	2015	2016
do 4,5% alkoholu i piwa	13	12	10
od 4,5% do 18% alkoholu	11	11	9
pow. 18% alkoholu	10	9	8
jednorazowe	3	4	2
kwota uzyskana z zezwoleń	32.015,04	33.649,32	29.082,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku

W ramach realizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi na terenie Gminy Grudusk utworzono Punkt Informacyjno – Konsultacyjny prowadzony przez konsultanta. Punkt jest czynny w środy od 8⁰⁰ do 10⁰⁰ i w piątki od 18⁰⁰ do 20⁰⁰. W zasadzie jest to miejsce pierwszego kontaktu osób i rodzin z problemem alkoholowym.

Tabela nr 16. Działania Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego w latach 2014 – 2016

wyszczególnienie	2014	2015	2016
Liczba osób, którym udzielono informacji i porad	20	14	17
Liczba zebranych dokumentów do sądu w sprawach o przymusowe leczenie	9	7	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku

W ramach piątkowych godzin prowadzona jest grupa samopomocowa AA „Oaza” dla osób uzależnionych. Grupa ta wpisana jest do krajowego rejestru AA od marca 2002 roku. Ma ona charakter rotacyjny i dobrowolny. W roku 2016 na spotkania regularnie uczęszczało 6 członków. Od 2005 roku organizowany jest mityng dla społeczności gminy, który zakończony jest bezalkoholową zabawą taneczną.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku składa się z pięciu osób, w jej skład wchodzi przedstawiciel policji, konsultant Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego, szkoły oraz dwóch pracowników GOPS-u. Komisja współpracuje z Posterunkiem Policji w Regiminie, Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej „SALUS” w Grudusku, Sądem Rejonowym w Ciechanowie i Poradnią Odwykową w Ciechanowie. Ponadto w ramach profilaktyki i edukacji istnieje ścisła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Grudusku, Szkołą Podstawową w Humięcinie, Zespołem Placówek Oświatowych w Grudusku. W szkołach prowadzone są konkursy, programy, spektakle teatralne oraz imprezy o tematyce alkoholowej i nikotynowej, których celem jest profilaktyka i terapia. Koszt realizacji tych programów pokrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grudusku ze środków pochodzących z opłat na zezwolenia sprzedaży alkoholu na terenie gminy.

Narkomania

Termin narkomania określa stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to ma szerokie znaczenie i obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale posługiwanie się wszelkimi środkami wywołującymi euforię odurzającą.

Według ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii narkomania to „stałe lub okresowe zażywanie w celach nie medycznych środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstaje uzależnienie”.

Narkomania charakteryzuje się tzw. głodem narkotycznym, przymusem zażywania środków odurzających, chęcią zdobycia narkotyku za wszelką cenę i wszystkimi dostępnymi sposobami.

Jednym z najczęściej stosowanych działań mających na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii jest profilaktyka, która ma na celu m.in. informowanie o ich szkodliwych następstwach. Tylko właściwie dobrane programy profilaktyczne mogą się przyczynić do odrzucenia niewłaściwych zachowań. Powinny one ukazywać postawy społecznie akceptowane, wzorce alternatywne wobec subkultury alkoholowej i narkomańskiej. Wobec tego programy profilaktyczne nie powinny się

koncentrować na straszaniu i proponowaniu abstinencji, ale na informowaniu o mechanizmach uzależnienia, na rozwijaniu umiejętności odpowiedzialnego podejmowania decyzji, a także umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych oraz na sprzyjaniu rozwojowi osobowości.

Alkoholizm i narkomania są jednymi z przyczyn wzrostu przestępczości, która ma negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Przystępczość dotyczy zarówno osób dorosłych jak nieletnich.

Na terenie naszej gminy dotychczas nie popełniono przestępstw ani wykroczeń wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

4.2.6. Starość i samotność

Jak wynika danych demograficznych odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym w kraju ciągle wzrasta. Jest to problem narastający w każdym nowoczesnym i współczesnym społeczeństwie. Jest bliski każdemu człowiekowi, ponieważ pośrednio dotyczy i bezpośrednio będzie dotyczył każdego z nas. Z biologicznego punktu widzenia starzenie się jest procesem nieuniknionym i naturalnym gdzie organizm ludzki podlega stałym przemianom.

Większość ludzi starszych utrzymuje się z niskich świadczeń emerytalnych bądź rentowych. Niestety duże wydatki na leki i leczenie powodują, że nie są one w stanie zabezpieczyć innych niezbędnych wydatków związanych z codziennym bytem. Zły stan zdrowia oraz problemy finansowe nasilają problem osoby w wieku poprodukcyjnym i sędziwym. Wśród osób tych wzrasta niepokój związany z ich dalszym trwaniem. Najważniejszymi problemami, które gnębią osoby starsze jest osamotnienie, nękające choroby, konieczność opieki oraz wolny czas, którego nie potrafią wypełnić. Osoby starsze często wymagają szeroko pojętej opieki m.in. medycznej, pielęgniarstwa, społecznej oraz pomocy w załatwianiu podstawowych spraw bytowych. Jedną z form wsparcia, jaką świadczy GOPS są usługi opiekuńcze w domu podopiecznego i pomoc w załatwianiu codziennych spraw. W 2016r. z tej formy pomocy skorzystało 20 rodzin. Dla porównania w roku 2014 objętych było 16 rodzin a w roku 2015 -19 rodzin. Zatem liczba osób starszych wymagających opieki wzrosła. Usługi opiekuńcze świadczone w domu podopiecznego wynoszą 4 lub 8 godzin dziennie, w zależności od potrzeb tych osób. Koszt 1 godziny usług wynosi obecnie 12,00 zł., w latach ubiegłych wynosił on 8,00 zł. Osoba wymagająca pomocy ponosi, w zależności od wysokości dochodu część odpłatności z kwoty 12,00 zł. ustalonej uchwałą Rady Gminy. Mimo tego, że potrzeby w tym zakresie są duże to ze względu na konieczność ponoszenia wysokich (jak na dochody tych osób) opłat za te usługi niektóre osoby z nich rezygnują i często zdane są na „łaskę” sąsiadów i znajomych.

4.2.7. Bezdomność i problemy mieszkaniowe

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej za osobę bezdomną uważa się osobę, która nie zamieszkuje w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i nie zameldowana na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Bezdomność to jedno z najgroźniejszych zjawisk społecznych. Zgodnie z przepisami bezdomnemu należy się tymczasowe miejsce noclegowe, odzież i posiłek, a w niektórych przypadkach również zasiłek i inne formy pomocy.

Na terenie gminy pomocy osobom bezdomnym udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku, policja i służba zdrowia. W gminie brak jest schroniska lub noclegowni dla osób, które nie posiadają lokali mieszkalnych. Osoby zgłaszające się z tym problemem kierowane są do schronisk i noclegowni poza teren gminy.

Pomocą GOPS z powodu bezdomności zostało objętych: w 2014r. - 1 osobę, w 2015r. - 2 osoby a w 2016r. - 1 osoba. Bezdomność spowodowana jest różnymi przyczynami m.in. uzależnieniami, brakiem stałych dochodów, przemocą w rodzinie, rozpadem rodziny, bezrobociem.

4.3. Problemy społeczne w ocenie mieszkańców Gminy Grudusk

Do opracowania strategii wykorzystano dane statystyczne uzyskane z instytucji zajmujących się przedmiotową problematyką oraz przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Grudusk. Wydano 70 egz. ankiet, z których wypełniono i zwrócono 64 ankiety.

Ankiety wypełniło 49 kobiet i 15 mężczyzn. Wykształcenie ankietowanych było następujące: niepełne podstawowe - 0 osób (0%), podstawowe - 15 osób (23,81%), gimnazjalne - 8 osób (12,7%), ponadgimnazjalne - 14 badanych (22,22%), policealne - 11 (17,46%) badanych i wyższe - 16 osób (23,81%),

Status ankietowanych: 29 osób - to pracujący (44,44%), 4 osoby niepracujące (nie zarejestrowani w PUP, nie pobierający świadczeń emerytalno-rentowych i nie zatrudnieni) (6,35%), 24- bezrobotni (38,09%), 6 - emeryci i renciści (9,52%), 1 osoba (1,6%) - inne.

Wiek ankietowanych: 18 — 25 lat — 5 osób, 26 — 35 lat — 19 osób, 36 - 45 lat - 17 osób, 46 - 55 lat - 9 osób, 56 - 65 lat - 12 osób, 66 lat i więcej - 2 osoby.

Ankieta zawierała 11 pytań. Posłużono się w niej zarówno pytaniami zamkniętymi jak i otwartymi. Ankieta była również eksperymentem metodologicznym. Stawiając pytania otwarte chcieliśmy się dowiedzieć, co respondenci sądzą lub jakie mają pomysły na rozwiązanie niektórych problemów społecznych. Pytania otwarte stanowiły funkcję pomocniczą.

Badania rozpoczęto od zadania pytania:

Pytanie 1. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

Przedstawiono 9 problemów. Odpowiedzi potwierdzające występowanie problemu przedstawia poniższa tabela. Jak widać wyraźnie wyróżnia się problem bezrobocia.

Tabela nr 17. problemy społeczne rodzin dostrzegane przez mieszkańców

Lp.	Problem	Liczba osób potwierdzających występowanie problemu
1.	nieporadność życiowa	25
2.	przemoc domowa	6
3.	bezrobocie	47
4.	bezzadność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	3
5.	niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami, sąsiadami	25
6.	zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych	13
7.	alkoholizm	22
8.	ubóstwo	7
9.	niepełnosprawność	3
10.	inne	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 2. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

Tabela nr 18. problemy społeczne dzieci i młodzieży dostrzegane przez mieszkańców

Lp.	Problem	Liczba osób potwierdzających występowanie problemu
1.	zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców	16
2.	uzależnienie od internetu	42
3.	brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu	38
4.	przemoc domowa	1
5.	przemoc szkolna	9
6.	sięganie po substancje uzależniające: alkohol, narkotyki, papierosy, dopalacze	28
7.	chuligaństwo/wandalizm	20
8.	inne	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 3. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić najważniejsze)

Tabela nr 19. problemy społeczne w obszarze edukacji i kultury dostrzegane przez mieszkańców

Lp.	Problem	Liczba osób potwierdzających występowanie problemu
1.	niepełne wykorzystanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (ferie, wakacje)	37
2.	niewystarczające wsparcie psychologiczno – pedagogiczne w szkołach	14
3.	niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w godzinach pozalekcyjnych	26
4.	niewystarczająca organizacja kół zainteresowań, zajęć pozaszkolnych i sportowych realizowanych przez GOKiS – jakie	17
5.	inne	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 4. Jakie problemy społeczne u osób starszych i niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

Tabela nr 20. problemy społeczne u osób starszych i niepełnosprawnych dostrzegane przez mieszkańców

Lp.	Problem	Liczba osób potwierdzających występowanie problemu
1.	brak opieki ze strony rodziny	28
2.	samotność i izolacja	30
3.	utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu	20
4.	ograniczony dostęp do budynków użyteczności publicznej	8
5.	brak placówek wspierających osoby starsze	25
6.	brak ofert zorganizowanego spędzania wolnego czasu	22
7.	brak motywacji, poczucie nieprzydatności	14
8.	inne	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 5. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie na terenie gminy

Tak -56

Nie – 8

Większość mieszkańców czuje się bezpieczna na terenie naszej gminy. Ośmioro spośród 64 ankietowanych czuje się niebezpiecznie, głównie z powodu niezadowolającej aktywności policji oraz kierowców łamiących przepisy ruchu drogowego. Obrazuje to poniższa tabela.

Pytanie 6. Jeśli nie, to co jest przyczyną braku poczucia bezpieczeństwa

Tabela nr 21. przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa wg. mieszkańców

Lp.	Nazwa działania	Ilość wskazań
1.	kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego	5
2.	niezadowolająca aktywność policji	6
3.	naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.)	3
4.	kradzieże, włamania, rozboje	0
5.	grupy młodzieży zakłócającej spokój na ulicach	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 6. Jaki Pana/Pani zdaniem jest dostęp do służby zdrowia (Proszę podkreślić właściwą odpowiedź)

Tabela nr 22. dostęp do służby zdrowia wg. mieszkańców

Lp.	Nazwa działania	Ilość wskazań
1.	dobry	17
2.	bardzo dobry	3
3.	dostateczny	28
4.	niedostateczny	16
5.	uwagi	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 7. Czy posiada Pana/Pani wiedzę, że w mieszkańcy z terenu naszej gminy mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy prawnika i psychologa

Tak- 34

Nie- 30

Pytanie 8. Jak Pana/Pani zdaniem mieszkańcy gminy radzą sobie z bezrobociem

Tabela nr 23. sposoby radzenia z bezrobociem w ocenie ankietowanych

Lp.	Nazwa działania	Ilość wskazań
1.	podjąją prace sezonowe	30
2.	wyjeżdżają do pracy za granicę	38
3.	podjąją prace dorywcze na miejscu	21
4.	podjąją stałą pracę bez umowy o pracę	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Pytanie 9. Czy Pana/Pani zdaniem istnieje w naszej gminie problem bezrobocia

Tak-47

Nie- 17

Pytanie 10. Proszę ocenić, które z działań mogą przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych na terenie Gminy (w skali 1 – mało ważne do 10 – bardzo ważne)

Tabela nr 24. działania, które przyczynią się do rozwiązania problemów społecznych na terenie gminy wg. ankietowanych

1.	wykorzystanie istniejących lokali, świetlic dla dzieci i młodzieży, w których mogłaby się spotkać i realizować różnego rodzaju zajęcia	287
2.	organizacja zajęć pozaszkolnych i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w trakcie dni wolnych od nauki w szkole	237
3.	rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	221
4.	organizacja imprez integracyjnych mających na aktywizację środowiska lokalnego	183
5.	działania na rzecz rodzin z dziećmi	269
6.	lepszy dostęp do służby zdrowia	350
7.	działania w zakresie bezpieczeństwa	180
8.	działania aktywizacyjne na rzecz osób starszych i samotnych	282
9.	usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych	210
10.	szkolenia umożliwiające podniesienie bądź zamianę kwalifikacji zawodowych dla osób bez pracy	262
11.	profilaktyka uzależnień	223

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ankiety

Respondenci wskazali, iż w pierwszej kolejności należy poprawić dostęp do służby zdrowia, wykorzystać istniejące lokale, świetlice dla dzieci i młodzieży, w których mogłaby się spotkać i realizować różnego rodzaju zajęcia, podjąć działania aktywizacyjne dla osób starszych i samotnych oraz działania na rzecz rodzin z dziećmi.

5. ANALIZA SWOT

Jedną z najczęściej stosowanych technik służących do konstruowania strategii jest analiza SWOT, która ma na celu zbadanie i przeprowadzenie kompleksowej oceny zdolności do działania w konkretnym otoczeniu.

Opracowanie analizy SWOT jest jednym z etapów w procesie planowania

strategicznego. Analiza stanowi punkt wyjściowy do opracowania celów strategicznych i operacyjnych. Analiza obejmuje uwarunkowania wewnętrzne: mocne i słabe strony oraz uwarunkowania zewnętrzne: szanse i zagrożenia, które mają ważny wpływ na sytuację społeczną w gminie.

Mocne strony - wewnętrzne czynniki mające pozytywny wpływ na rozwój pomocy społecznej w Gminie Grudusk, wyróżniające ją walory, tworzące podstawy dla jej przyszłego rozwoju.

Słabe strony - wewnętrzne czynniki mające negatywny wpływ na rozwój pomocy społecznej w Gminie Grudusk, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń; braki w potencjałach obniżających możliwości rozwoju.

Szanse - czynniki sprzyjające rozwojowi gminy, pozwalające na eliminowanie słabości, wzmocnienie sił, uruchomienie nowych form działania.

Zagrożenia - czynniki utrudniające rozwój gminy, stanowiące bariery w przełamywaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju pomocy społecznej.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

Mocne strony

rozwinęty system pomocy społecznej

ścista współpraca instytucji pomocy społecznej ze szkołami,

aktywizacja społeczności lokalnej,

**możliwość wykorzystania zasobów ludzkich,
rozwój atrakcji turystycznych,**

współpraca władz lokalnych z okolicznymi zakładami pracy,

**zapewnienie osobom wymagającym opieki usług opiekuńczych przez dobrze przygotowaną kadrę
system wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy
otwartość na nowe rozwiązania**

wysoki poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego

Słabe strony

przeciążenie pracowników socjalnych
ilością zadań

ograniczone środki finansowe na organizację zajęć dodatkowych i kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży w szkołach i GOK,

niewykorzystana baza lokalowa, świetlic wiejskich, osp i szkół

brak mieszkań socjalnych i chronionych

brak partnerskich programów pomocowych

niska świadomość mieszkańców w kwestii rozwiązywania problemów społ., patologie społeczne

brak miejsc pracy i zakładów pracy chronionej

brak wolontariuszy do pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi

bariery architektoniczne

brak lokalnego domu pomocy społecznej lub dziennego domu seniora

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Szanse

wykorzystanie istniejącej bazy kulturalnej

wykorzystanie możliwości działań org. pozarządowych

zmiana świadomości społecznej

Zagrożenia

niska integracja mieszkańców gminy

postępująca indywidualizacja życia społecznego

mała aktywność organizacji

młodzieży

rozwój bazy sportowej poza Gruduskiem
dostosowanie świetlic wiejskich do potrzeb mieszkańców
wykorzystanie potencjału wykształconej młodzieży
możliwość korzystania z funduszy i realizacja programów pomocowych (EFS, PFRON, Fundacje itp...)
możliwość zlecania zadań organizacjom pozarządowym z zakresu pomocy społecznej

pozarządowych

starzenie się społeczeństwa
słabo rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego
ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych
zanikanie wartości etycznych i kryzys autorytetów
roszczeniowa postawa wobec pomocy społecznej, wyuczona bezradność

5.1. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Z analizy danych zawartych w części diagnostycznej strategii można wskazać, że ważnymi problemami społecznymi na terenie gminy są:

- bezrobocie,
- nieporadność życiowa,
- niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami, sąsiadami,
- uzależnienie od internetu,
- brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży,
- niepełne wykorzystanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki,
- niewystarczająca działalność świetlic szkolnych,
- brak opieki ze strony rodziny nad osobami starszymi,
- samotność i izolacja osób starszych,

Po dokonaniu oceny problemów występujących na terenie gminy strategia skupiać się powinna na następujących kwestiach:

- aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych
- pomoc rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz dzieci
- zwiększenie ofert alternatywnego spędzania czasu wolnego
- pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym

Działania zostaną zrealizowane przy wykorzystaniu istniejącego systemu pomocy społecznej i przy współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy.

5.2. Plan działań

5.2.1. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

1. POMOC OSOBOM BEZROBOTNYM

A. Podniesienie świadomości i wiedzy na temat rynku pracy

Kierunki działań:

- a. Doskonalenie współpracy między GOPS a Powiatowym Urzędem Pracy,
- b. Rozpoznanie niekorzystnych zjawisk społecznych będących skutkiem bezrobocia,

B. Łagodzenie skutków bezrobocia

Kierunki działań:

- a. Przygotowanie pracowników GOPS w zakresie umiejętności aktywizowania zawodowego osób bezrobotnych,
- b. Podejmowanie działań prowadzących do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego u osób będących w trudnej sytuacji życiowej,

C. Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunki działań:

- a. Opracowywanie i realizacja programów na rzecz zatrudnienia osób społecznie wykluczonych, bądź zagrożonych,
- b. Opracowywanie i realizacja programów na rzecz pomocy i integracji społecznej osób bezrobotnych i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym,
- c. Realizacja projektów z funduszy krajowych i EFS,
- d. Organizacja prac społecznie użytecznych,

2. ORGANIZACJA ALTERNATYWNEGO SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

A. Zapewnienie warunków do rozwoju sportu, turystyki i rekreacji,

Kierunki działań:

- a. Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w upowszechnianiu turystyki, sportu i rekreacji,
- b. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i walorów historycznych okolic,
- c. Wykorzystanie bazy lokalowej do spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży,
- d. Zwiększenie oferty zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży,

B. Programy na rzecz dzieci i młodzieży

Kierunki działań:

- a. Organizacja i prowadzenie zajęć sportowo - rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- b. Organizowanie imprez integracyjnych,
- c. Organizacja festynów rodzinnych, imprez kulturalno – sportowych i okolicznościowych, wypoczynku letniego i zimowego, wycieczek,
- d. Wspieranie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy mieszkań socjalnych przeznaczonych w szczególności dla rodzin w kryzysie,

3. PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB I RODZIN ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ

A. Działania na rzecz rodzin żyjących w ubóstwie

Kierunki działań:

- a. Wnikliwa analiza potrzeb osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji,
- b. Wspieranie rodzin z problemami wychowawczymi przez asystenta rodziny,
- c. Poradnictwo specjalistyczne,
- d. Wspieranie rodziców w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- e. Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla rodzin, w których występuje kryzys (zatrudnienie terapeuty, psychologa, prawnika i innych w zależności od dysfunkcji),

B. Aktywizowanie środowiska lokalnego

Kierunki działań:

- a. Współpraca z Kościołem i organizacjami pozarządowymi w realizacji działań na rzecz społeczności lokalnej,
- b. Programy socjalne wspierające osoby z grup szczególnego ryzyka,
- c. dostosowanie świetlic wiejskich do potrzeb mieszkańców,

C. Aktywność społeczno – zawodowa osób i rodzin zagrożonych marginalizacją

Kierunki działań:

- a. Motywowanie do podejmowania szkoleń umożliwiających swobodne poruszanie się na rynku pracy,
- b. Podejmowanie działań w celu zapobiegania i zwalczania marginalizacji oraz rozwiązywania problemów społecznych,
- c. Pobudzanie społecznej i zawodowej aktywności w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych,

D. Działania na rzecz dzieci i rodzin z dziećmi

Kierunki działań:

- a. Opracowanie i realizacja programu wspierania rodziny i projektów socjalnych mających celu poprawę funkcjonowania rodziny,
- b. aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- c. prowadzenie działań zapobiegania dysfunkcjom rodziny,
- d. Prowadzenie zajęć sportowo- rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- e. Realizacja programu dożywiania dzieci,
- f. Tworzenie wsparcia dla lokalnych inicjatyw społecznych,
- g. Doskonalenie współpracy GOPS ze szkołami i instytucjami,

E. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i starszych

Kierunki działań:

- a. Likwidacja barier architektonicznych,
1. Propagowanie aktywnego stylu życia,
- b. Diagnoza potrzeb ludzi starszych i dążenie do ich zaspokajania,
- c. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych,
- d. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem,
- e. Doskonalenie współpracy z Kołem Emerytów i Rencistów,
- f. Rozwój usług opiekuńczych,
- g. Wzmocnienie roli rodziny w opiece nad osobami starszymi,
- h. Organizacja i współorganizacja imprez integracyjnych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Grudusk jest działaniem ciągłym i długofalowym. Nie jest dokumentem zamkniętym. Będzie podlegać modyfikacji na skutek zmieniających się warunków społeczno - gospodarczych. Przyjęta strategia pozwoli na tworzenie lokalnych programów mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych, poprawę sytuacji życiowej rodzin, integrację oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców. Umożliwi współpracę z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, przyczyni się do efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów.

Podejmowanie działań i realizacja programów uzależnione będą od środków finansowych posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Urząd Gminy Grudusk, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grudusku

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Grudusku, Powiatowy Urząd Pracy w Ciechanowie, Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Ciechanowie,

Zespół Placówek Oświatowych w Grudusku, Szkoła Podstawowa w Humięcinie, Powiatowe Centrum Pomocy rodzinie w Ciechanowie, Stowarzyszenie Pomocy Potrzebującym w Gminie Grudusk.

6. Ankieta anonimowa

Prosimy o wypełnienie poniższej ankiety. Na jej podstawie zostanie opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Grudusk

1. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

- a. nieporadność życiowa
- b. przemoc domowa
- c. bezrobocie
- d. bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych
- e. niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami, sąsiadami
- f. zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- g. alkoholizm
- h. ubóstwo
- i. niepełnosprawność
- j. inne, jakie?.....

2. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

- a. zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców
- b. uzależnienie od internetu
- c. brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- d. przemoc domowa
- e. przemoc szkolna

- f. sięganie po substancje uzależniające: alkohol, narkotyki, papierosy, dopalacze
- g. chuligaństwo/wandalizm
- h. inne, jakie?.....
.....

3. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić najważniejsze)

- a. niepełne wykorzystanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (ferie, wakacje)
- b. niewystarczające wsparcie psychologiczno – pedagogiczne w szkołach
- c. niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w godzinach pozalekcyjnych
- d. niewystarczająca organizacja kół zainteresowań, zajęć pozaszkolnych i sportowych realizowanych przez GOKiS –
jakie.....
- e. inne, jakie?.....
.....

4. Jakie problemy społeczne u osób starszych i niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy (proszę podkreślić trzy najważniejsze)

- a. brak opieki ze strony rodziny
- b. samotność i izolacja
- c. utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu
- d. ograniczony dostęp do budynków użyteczności publicznej
- e. brak placówek wspierających osoby starsze
- f. brak ofert zorganizowanego spędzania wolnego czasu
- g. brak motywacji, poczucie nieprzydatności

h. inne, jakie?.....
.....

5. Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie na terenie gminy

- a. tak
- b. nie

6. Jeśli nie, to co jest przyczyną braku poczucia bezpieczeństwa

- a. kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego
- b. niezadowalająca aktywność policji
- c. naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.)
- d. kradzieże, włamania, rozboje
- e. grupy młodzieży zakłócającej spokój na ulicach

7. Jaki Pana/Pani zdaniem jest dostęp do służby zdrowia (Proszę podkreślić właściwą odpowiedź)

- a. dobry
- b. bardzo dobry
- c. dostateczny
- d. niedostateczny
- e. uwagi.....

8. Czy posiada Pana/Pani wiedzę, że w mieszkańcy z terenu naszej gminy mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy prawnika i psychologa

- a. Tak
- b. nie

9. Jak Pana/Pani zdaniem mieszkańcy gminy radzą sobie z bezrobociem

- a. podejmują prace sezonowe

- b. wyjeżdżają do pracy za granicę
- c. podejmują prace dorywcze na miejscu
- d. podejmują stałą pracę bez umowy o pracę

10. Czy Pana/Pani zdaniem istnieje w naszej gminie problem bezrobocia

- a. tak
- b. nie

11. Proszę ocenić, które z działań mogą przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych na terenie Gminy (w skali 1 – mało ważne do 10 – bardzo ważne)

1. wykorzystanie istniejących lokali, świetlic dla dzieci i młodzieży, w których mogłaby się spotkać i realizować różnego rodzaju zajęcia
2. organizacja zajęć pozaszkolnych i zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w trakcie dni wolnych od nauki w szkole
3. rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji
4. organizacja imprez integracyjnych mających na aktywizację środowiska lokalnego
5. działania na rzecz rodzin z dziećmi
6. lepszy dostęp do służby zdrowia
7. działania w zakresie bezpieczeństwa
8. działania aktywizacyjne na rzecz osób starszych i samotnych
9. usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych
10. szkolenia umożliwiające podniesienie bądź zamianę kwalifikacji zawodowych dla osób bez pracy
11. profilaktyka uzależnień

Metryczka

Płeć	Wiek	Wykształcenie	Status na rynku pracy
Kobieta	18-25	Niepełne podstawowe	Pracujący
Mężczyzna	26-35	Podstawowe	Niepracujący (nie zarejestrowany w PUP i nie pobierający świadczeń ZUS, KRUS)
	36-45	Gimnazjalne	
	46-55	Ponadgimnazjalne	Bezrobotny
	56-65	Policealne	Emeryt/rencista
	66 i powyżej	Wyższe	Inne (jaki?)

Dziękujemy za wypełnienie ankiety